

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Állam- és Jogtudományi Szekció

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:

Károli Gáspár Református Egyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**A KÚRIA SZEREPE A JOGGYAKORLAT
EGYSÉGESSÉGÉNEK BIZTOSÍTÁSÁBAN A
POLGÁRI PEREK BEN**

Kézirat lezárásának dátuma:

2023. december 1.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	3
2. Az angolszász és a kontinentális jogrendszerek közti legfőbb különbségek.....	4
3. A joggyakorlat egységessége.....	6
3.1. Egységesítés a múltban	6
3.2. A polgári pereket érintő újdonságok	8
3.3. A Kúria határozataira való hivatkozás	10
4. A korlátozott precedensrendszer.....	12
4.1. A korlátozott precedensrendszer bevezetésének kritikája	12
4.2. A korlátozott precedensrendszer bevezetésének előnyei.....	16
5. A jogegységi panasz eljárás és az ítélkezési gyakorlat vizsgálata	18
6. A jogegységi gyakorlat.....	21
7. Konklúzió	26
Felhasznált irodalom.....	28
Felhasznált jogszabályok és egyéb iratok jegyzéke	34

1. Bevezetés

„Egységben az erő. Ez az alapelv mindenhol igaz és helyes...”¹

(Stendhal)

Az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése alapján a Kúria kiemelt feladata a bíróságok jogalkalmazásának egységét biztosítani. E jogszabályi rendelkezés okán a legfőbb bírói szerv felelős a jogalkalmazás irányításáért, a jogegység megteremtéséért és fenntartásáért. A feladat végrehajtása jegyében több eszköz is rendelkezésére áll, amelyek körében 2020-ban következett be egy jelentős változás, amelyet a magyar szakirodalom a korlátozott precedensrendszer bevezetésével illet. Jelen dolgozat célja e fogalom alapvető tartalmának meghatározása, illetve a korlátozott precedensrendszer bevezetését övező szakirodalmi álláspontok ütköztetése, valamint a jogegységesítést segítő eszközök feltérképezése és ismertetése. Avatatlan füleknek a korlátozott precedensrendszer maga lehet az értelmezhetetlenség felsőfoka. Alapvetően kíváncsivá tesz az a kérdés is, hogy vajon a jogi szakma képviselőinek hány százaléka tudna arra válaszolni, hogy mit is takar pontosan ez a fogalom? Révén, hogy nem laikusokról van szó, valamennyi sejtelve biztos lenne mindenkinek, hiszen a korlátozottság a mindennapjainkba is beépülő fogalom, míg a precedensrendszer ismérveit – ha máshol nem is feltétlen – de a jogtörténeti tanulmányok alkalmával feledhetetlenül emlékezetünkbe vészték oktatóink. Azt kell, hogy mondjam Tisztelt Olvasó, hogy a választott témám kutatása többnyire nehézkes volt. Írom mindezt azért, mert bár rendelkezésre állnak szakirodalmak a témakört illetően, de legtöbbször már meghaladott nézetekről, már megválaszolt kérdésekről és már eldöntött dilemmákról olvashattam bennük, annak ellenére, hogy e konkrét témában íródott szakirodalmak kiindulópontja a 2020-as év kezdetére tehető. Friss a problémakör és az idő múlásával még több probléma merül fel, de úgy tűnik a magyar nemzet valóban jogász nemzet, mert még ezzel a kihívással is megbirkózik. „Szükség törvényt bont.” – Szól a közmondás. Esetünkben a szükség a hazai jogban törvényt alkotott, mivel szükség volt egy olyan szervre Magyarországon, amelyet a joggyakorlat egységességének őrévé nevezhetnek ki. A Kúria kapta a megtisztelő, de igencsak megterhelő feladatot. Azt, hogy a lehetőségeivel hogyan tud élni, miként alkalmazza a rendelkezésre álló eszközeit, polgári peres eljárásokhoz kapcsolódóan fogom bemutatni.

¹ STENDHAL: *Vörös és fehér: Lucien Leuwen*; ford., bev. Illés Endre; Szépirodalmi Kiadó, Budapest, 1973. 219. o.

2. Az angolszász és a kontinentális jogrendszerek közti legfőbb különbségek

A kontinentális jogrendszert, mint komplex fogalmat alkalmazhatjuk Európa legtöbb országának jogrendszerére. Kivételt képez ez alól az Egyesült Királyság, Írország és a hajdan angol gyarmatokat képező államok összessége, amelyek a common law-t, vagyis az angolszász jogrendszert alkalmazzák (lásd később). A civil law-t, azaz a kontinentális jogrendszert tovább bonthatjuk a német-germán és a római-francia alcsoportokra. Bonyolultabb esetekben, mint például a kelet-közép európai és poszt szocialista jogrendszerek, valamint az észak-európai államok jogrendszerének megítélése tárgyában a mai napig vita van a szakirodalomban: külön jogcsaládba sorolhatók-e, vegyes rendszereknek tekinthetők-e? Mivel jelen dolgozat célja nem a jogrendszerek kimerítő feltérképezése, ezért a hagyományos felfogásból, tehát a két nagy – már említett – alcsoport jellemzőiből indulok ki.²

Fontos megjegyezni, hogy a kontinentális jelző megtévesztő lehet. Nem egy közös jogról vagy ugyanolyan jogrendszerről van szó, amelyet minden nemzet alkalmaz. A nemzeti jogrendszereket azonban összekötik bizonyos jellegek, amelyek révén be kategorizálhatóvá válnak. Ilyen fő tulajdonság például a kodifikáció, ami a jogszabályok törvénykönyvekbe foglalását jelenti, azaz a jogszabályok összegyűjtését, rendszerezését és leírását. A nemzeti kódexek esetében megfigyelhető egy általános ismerv, mégpedig a jogszabályi hierarchia.³ Leegyszerűsítve, Magyarország példáján keresztül látható, hogy a sorrend Alaptörvény; törvény; rendeletek szisztéma szerint alakul. A hierarchia a kodifikálást voltaképpen kisebb mértékben akadályozhatja is, hiszen az alsóbb szinteken végbemenő jogalkotási módszer könnyen megreked, ha az egy magasabb jogszabályba ütközik.⁴

A kontinentális jogrendszerek egyik legfőbb megkülönböztető ismérve, hogy a kodifikált jogszabályokhoz maximálisan kötve vannak a bírák és minimalizálva van az azoktól való eltérés lehetősége. Mindez az Alaptörvényben is megfogalmazott jogbiztonság és jogegyenlőség alapelveit hivatott védeni, amelyek tulajdonképpen a bírói túlkapásokat és a

² KELEMEN Katalin – MEZEI Péter: „A kontinentális jogrendszerek” in JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Jogösszehasonlítás rovat, rovat szerkesztő: FEKETE Balázs) <http://ijoten.hu/szocikk/a-kontinentalis-jogrendszerek> (2023) [1] – [2] bek.

³ KELEMEN – MEZEI: i. m. [13]; [16] bek.

Lásd még: PETRÉTEI József: „Kodifikáció” in JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Jogbölcsélet rovat, rovat szerkesztő: SZABÓ Miklós, JAKAB András) <http://ijoten.hu/szocikk/kodifikacio> (2023);

VARGA Csaba: *A kodifikáció mint társadalmi-történeti jelenség*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979

⁴ PETRÉTEI József – TILK Péter: *Magyarország alkotmányjogának alapjai*. Kodifikátor Alapítvány, Pécs, 2014, VII: Fejezet, II. A jogforrások hierarchiája

bírói hatalom korlátozását biztosítják. Ehhez képest az angolszász jogrendszerek tekintetében a bírói esetjog kap kitüntetett szerepet és a jogszabályokat ezek mentén, legfeljebb kiegészítő jelleggel alkotják meg.⁵ Azonban a törvények a common law jogrendszerekben is magasabb szinten helyezkednek el, ugyanis egy törvényileg szabályozott kérdésben azt ellentétes precedenst felülírja. A magánjog jelentős részét viszont a precedensek teszik ki. A törvényekről megállapítható, hogy nem tartalmazznak értelmezést igénylő jogelveket és a lehető legszűkebbre méretezték a bírói értelmezés lehetőségét is, evégett a törvénytövegek egyszerűek, konkrétak és világosak.⁶

*A precedens valamilyen múltbeli esemény, történés – a jog esetében csaknem mindig egy autoritativ fórum, leggyakrabban bíróság döntése –, amely egy jelenbeli cselekvés, döntés mércéjéül szolgál.*⁷ Fontos, hogy ezeknek a döntéseknek jelentősnek kell lenniük és mércéül kell szolgálniuk. Formális igazságosságot szolgáltatnak tulajdonképpen ezen rendkövetésükkel a bírák, hiszen a megegyező eseteket megegyező módon célszerű és igazságos elbírálni. A múltbeli döntések felhasználása időt és energiát spórol az igazságszolgáltatásban dolgozóknak.⁸ Hazai szinten a Kúria jogalkalmazás-egységesítő szerepét vethetjük össze a precedensrendszerrel, habár utóbbi inkább a kötelezően alkalmazandó döntések révén éri el a kitűzött egységesség célját. Az esetek közötti hasonlóság megállapítására a filozófia és a jogdogmatika lehet segítségünkre, ám az egyezés feltárása nem könnyű feladat, mitöbb leggyakrabban nem az eset ténybeli leírása adja meg a hasonlóság alapját, hanem a jogi hasonlóság lesz a kulcs.⁹

Külön kell tudni kezelni az értelmező és a szabályozó precedenseket. Fontos különbség az a szempont is, hogy melyek kötelezők és, hogy ezeknek vannak-e fokozati szintjei. A kontinentális jogrendszerekben megfigyelhető az a tendencia, amely szerint fokozatosan növekszik az értelmező precedensek szerepének jelentősége. Tehát bizonyos absztrakt jogszabályi fogalmakat vagy részleteket a múltbeli bírói döntések tükrében értelmeznek. Mindazonáltal megállapítható az is, hogy nem csak a kontinentális jog közeledik

⁵ KELEMEN – MEZEI: i. m. [17] bek.

⁶ KELEMEN Katalin: „A common law jogrendszerek” in JAKAB András – FEKETE Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Jogösszehasonlítás rovat, rovatszerkesztő: FEKETE Balázs) <http://ijoten.hu/szocikk/a-common-law-jogrendszerek> (2018). [22] – [23] bek.

⁷ ZÓDI Zsolt: „Precedens” in JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SULYOK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Jogbölcsélet rovat, rovatszerkesztő: SZABÓ Miklós, JAKAB András) <http://ijoten.hu/szocikk/precedens> (2021) [2] bek.

⁸ Részleteiben lásd: SCHAUER, F. (1987) Precedent. *Stanford Law Review*. 39 (3): 571 – 605. o.

⁹ ZÓDI: i. m. [4] – [7] bek.

Lásd még: Anthony T. KRONMAN: „Precedent and Tradition” *Yale Law Journal* 1990 March, 1029–1068, SZABÓ Miklós: *Ars Iuris – A jogdogmatika alapjai*. Miskolc, Bíbor, 2005, VISEGRÁDY Antal: *Angolszász jog és politika*. Dialóg-Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 1999.

a common law-hoz, hiszen az angolszász jogrendszerekben is közeledésként tudható be az a tény, hogy egyre több írott jogszabállyal operálnak a jogalkalmazók, jogalkotók is.¹⁰

Pokol Béla a következőképpen fogalmazza meg a kontinentális jogrendszerben is fellelhető precedens-szerű analógiákat: *1. Legerősebb a precedenskövetési kényszer, ha ez formálisan is kötelező, és ennek elmulasztása az alsóbb bíróság ítéletének - jogsértés miatt - hatályon kívül helyezéséhez vezethet. (Ez a common law jogrendszerek sajátja első sorban.) 2. Egyszerű normatív ereje van a precedenseknek, ha a vonatkozó precedens követésének elmulasztása csak egy ok lehet az ítélet fellebbezési eljárás folyamán történő megváltoztatására, de ez önmagában nem kötelező. 3. Harmadik fokozatban csak az alátámasztó érv jelentőségével bír a precedens megidézése, ahol egy további érvként csak fokozza a bíró jogi álláspontjának megalapozottságát, de ennek elmulasztása érdemben nem érinti a meghozott ítélet sorsát a fellebbezési eljárás során. 4. Végül a leggyengébb a precedensek ereje, ha csak illusztrációként hivatkozzák meg ezeket a bíróság jogi álláspontjának jobb megértése érdekében. A kontinentális jogrendszerekben főszabályként a három utóbbi fokozat szintjén figyelhető meg a precedenskövetés kötelező jellege.*¹¹

3. A joggyakorlat egységessége¹²

3.1. Egységesítés a múltban

A jogegységesítés és az ezzel kapcsolatos precedensjog már régen a magyar jogrendszer részét képezi. A jogegység iránti igény törvénybe foglalását legelőször az 1881. évi LIX. törvényben találhatjuk meg. E törvényben fogalmazták meg elsőként Magyarországon, hogy az igazságszolgáltatás egységességének megóvása érdekében, vitás kérdésekben a Curia (Magyar Királyi Curia) tanácsainak teljes ülésén kellett dönten. Amennyiben a tanács tudomására jutott hasonló vitás elvi kérdés, akkor a tanács többsége, illetve a tanács elnöke határozhatott akképpen, hogy a teljes ülés elé terjesztik a kérdést. Ha a Curia elnöke ellentétet

¹⁰ POKOL Béla: Jogelmélet: Társadalomtudományi trilógia II. Budapest: Századvég Kiadó, 2005. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssolar-104296>. 2023. 09. 20.

¹¹ POKOL: i. m. 203. o. vö.: TIERSMA, P. M. (2007) The Textualization of Precedent. *Notre Dame Law Review*. 82(3): 1187 – 1278. o.

¹² Bár a dolgot azban csak a magyar jogegységesítés és joggyakorlati egységesség kerül feldolgozásra, érdemes kitekinteni nemzetközi szintekre is. Erről lásd: BURIÁN László: Nemzeti tradíció, modernizáció és európai jogegységesítés. *Jogtudományi Közlöny*, 2011/6., 321 – 330. o.

elvi megfontoláson alapuló határozatokról szerzett tudomást, a teljes ülést késedelem nélkül össze kellett hívnia és a vitás kérdésben döntenük kellett. A részletszabályokat az igazságügy-miniszter rendeletben állapította meg és a hivatalos lapban közzétették.¹³ Ekkor azonban csak magát a Curiát kötötték az ehhez hasonló rendelkezések, kollektivitásról még nem beszélhetünk. Az alsóbbfokú bíróságokra vonatkozóan az 1890. évi XXV. törvénycikk szabályozta először a Curia által hozott határozatok kötelező erejét.¹⁴ Az 1912. évi LIV. törvénycikk hatályba léptette az új perrendtartást, amely kimondta, hogy a jogegységi határozaton és a teljes ülések határozatán túl szerepet játszanak a döntvények is, amelyek olyan kijelentést foglalnak magukba, amely az elvi kérdés eldöntését tartalmazza, illetve az ahhoz kapcsolódó indokolást is.¹⁵

A Magyar Köztársaság Alkotmányának megszületésével és az igazságügyi szervezet átalakítása tárgyában megalkotott 1949. évi 9. számú törvényerejű rendelet megalkotta az irányelvekkel való irányítás eszközét. Részletesen a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságának irányelvei és elvi döntései tárgyában hozott 4338/1949. (XII. 6.) MT rendeletben fejtik ki ezen eszközök mibenlétét és ezek célját. Jellemzően persze a politika játszott szerepet a kihirdetett szövegekben, de akadtak valóban jogértelmezést igénylő kérdések is, amelyeket megvitattak.¹⁶ 1972-ben bevezetésre került a 2019-es törvénymódosításig is rendkívül népszerű kollégiumi állásfoglalások intézménye, amelynek értelmében a Kúria kollégiuma olyan kérdésekben, amelyek nem igénylik irányelv vagy elvi döntés megállapítását, kollégiumi állásfoglalást hozhatott.¹⁷

Tulajdonképpen mindezen tényekből azt láthatjuk, hogy a jogegységesítés iránti igény már a 19. században megszületett Magyarországon, a szocialista rendszer pedig a már meglévő alapot továbbfejlesztette és hagyta kibontakozni. A mai állapotokat tekintve a 2019. évi módosító-törvény hatálybalépésével még jobban megszilárdult és kiszélesedett az egységes joggyakorlat elérése végett a Kúria eszköztára.¹⁸

¹³ BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: A Kúria döntvényalkotási joga, *Jogtörténeti Szemle* 2012/2. szám 60 – 62. o.

¹⁴ 1890. évi XXV. törvénycikk a királyi ítéltáblák és királyi főügyészségek szervezéséről

¹⁵ 1912. évi LIV. törvénycikk a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk életbeléptetéséről

¹⁶ 1949. évi XX. törvény, a Magyar Köztársaság Alkotmánya, 4338/1949. (XII. 6.) MT rendelet a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságának irányelvei és elvi döntései tárgyában,

1949. évi 9. törvényerejű rendelet az igazságügyi szervezet átalakítása tárgyában

¹⁷ 1972. évi IV. törvény a bíróságokról

¹⁸ A Kúria további történetét lásd: ANTAL Tamás: A bírói hatalom gyakorlásának jogszabályi változásai a dualizmus korában (1890-1914). In: *Homoki-Nagy Mária (szerk.) Konferencia a bírói hatalomról és az állampolgárságról: IV. Szegedi Jogtörténeti Napok*. Szeged, Szegedi Egyetemi Kiadó, Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, 2011. 9–21. o.,

BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: A királyi Curia 1861-1911: Mérőkövek. *Bírósági Határozatok*, 2012/4. 311–320. o.

3.2. A polgári pereket érintő újdonságok

A Kúria hatáskörébe tartozó jogegységi eljárások és jogorvoslati lehetőségek módosultak 2020. április 1-én az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény hatályba lépésével. Módosította többek között a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény, a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény, a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény és a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény vonatkozó paragrafusait. Ezen módosítások révén pedig a jogalkotó megteremtette a korlátozott precedensrendszer intézményét Magyarországon.¹⁹

Alapvető változások mentek végbe a hazai bíróságok kötelezettségeit tekintve és azt mondhatjuk, hogy a Kúria feladatköre – és végülis a felelőssége – bővült a leginkább. A változtatások kevesebb, mint két évvel a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban Pp.) hatályba lépése után történtek, amelyből épphogy felocsúdott a jogászvilág²⁰, majd drasztikusan megreformálták a jogegységesítés biztosítása nevében az egész magyar jogrendszert. Az, hogy ezen módosítások valóban drasztikusak-e, vagy csak az én szóhasználatom túl színpadias, még vita tárgyát képezheti mind a mai napig. A jogász szakma sem igazán foglal állást ebben a kérdésben, ami egyrésztől jó, hiszen mindkét oldalra billenhet a megítélés mérlege²¹, másrésztől viszont rossz, mert a bizonytalanság csak még több bizonytalanságot szül. A „korlátozott precedensrendszer” mint fogalom nem található meg a hazai jogszabályokban, egyedül a Bszi. módosítása kapcsán megjelent miniszteri indokolásban találkozhatunk ezzel a kifejezéssel. A jogalkotó szándéka egyértelműen az volt, hogy a joggyakorlat egységessége fenntartható legyen. A precedenserejű határozatok kiszűrése a mai napig problémás a jogi szakma képviselőinek, ami nem is csoda, hiszen a jogi kultúránk részét nem képezi az angolszász jog²², legfeljebb a jogtörténeti tanulmányok alkalmával találkozhattunk vele. A jogi tanulmányok apropóján pedig felmerül a kérdés, hogy

SALAMONNÉ SOLYMOSI Ibolya: *A legfelsőbb szintű bíráskodás története Magyarországon*. Budapest, OMIKK háziny., 1988.

DEGRÉ Miklós: Visszapillantás ötven esztendő bírósági szervezeti változásaira. In: *Emlékkönyv Kolosváry Bálint jogtanári működésének negyvenedik évfordulójára*. Budapest, Grill, 1939. 110–115. o.

¹⁹ VARGA Zsófia: A precedensrendszer és az EU-jog. *Európai Jogakadémia*, 2021/5. 48. o.

²⁰ Bővebben lásd: VIRÁG Csaba: Az új polgári perrendtartás alkalmazásának kihívásai, In: *Bírósági Szemle*, 2020/2. évf., 1. sz. 14–25. o.

²¹ OROSZ Árpád: *A korlátozott precedensrendszer bevezetésének hatása a polgári perekre* című előadása (2021. 11.12.)

²² OSZTOVITS András: A magyar polgári eljárásjog útkeresése - egy új szakmai konszenzus felé. *Magyar Jog*, 2023/70. évf., 1. sz., 39–44. o.

e reformszerű lépésekkel a jogi oktatás megreformálása, esetleges továbbképzések nem-e lettek volna szükségesek? Nem kellene kifejezetten arra oktatni a hallgatókat – sőt, a már végzett jogászokat is – hogy a Kúria nem csak a legfelsőbb bíróság, nem csak a végső ítéletet kimondó igazságszolgáltatási szerv, hanem egy sokkal összetettebb, konkrétan a magyar jog egységéért felelős intézmény is? Arra, hogy most már nem elég a normaszövegek ismerete, hanem a Kúria korábbi ítéleteit is behatóan ismerni kellene? Véleményem szerint a válasz mindenképpen igenlő.

Vegyük sorra, hogy melyek a Kúriát ért változások és milyen újdonságokat rejtegetnek számunkra, jogászoknak? A már sokszor említett 2019-es törvénymódosítás a Kúriának az összes, 2012. január 1-je után hozott és a BHGY-ban közzétett ítéletét precedenserevel ruházta fel. A módosítások előtt csak a Kúria jogegységi határozatai rendelkeztek ilyen kötelező erővel. A Pp. módosítása szerint az ítéletben a jogi indokolásnak tartalmaznia kell az ítéletet megalapozó jogszabályokat és, ha szükség van rá, akkor ezek értelmezését is; a bizonyítékokat – amelyek a megállapított tényekre vonatkoznak – olyan körülményekkel együtt kell tartalmaznia, amely irányadó volt a bíróságnak a bizonyítékok minősítése tárgyában. Továbbá szerepelnie kell a ténymegállapítás körülményeinek, azon okoknak, amely miatt a bíróság az adott tényállítást bizonyítatlannak tekintette, vagy szintén e körben, amelyek miatt a felajánlott bizonyítást mellőzte. Ha egy bíróság jogkérdésben eltért a Kúriának a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától, vagy az arra irányuló indítványt elutasította, akkor az ezzel kapcsolatos okokat is tartalmaznia kell az indokolásnak. Módosult a Pp. egy másik rendelkezése is, mely szerint a Kúria akkor engedélyezi a felülvizsgálatot, ha az ítélet a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben eltér. Azt, hogy hogyan definiálható a jogkérdés, mint olyan, szintén a Pp. szabályaiból vezethetjük le. Úgy fogalmaz a törvény, hogy a jogkérdés érintheti a felek által állított jogot, befolyásolhatja a jogi érvelést, mint az érvényesíteni kívánt jog, a tényállítás és a kereseti kérelem közötti összefüggés levezetésére szolgáló jogi érvelés. A Kúria által közzétett határozat ténykérdések – vagyis tényállítások – tekintetében perjogilag nem bír jelentőséggel. Mindezek alapján megállapítható, hogy ezeket a rendelkezéseket észben kell tartani mind az elsőfokú, mind a perorvoslati eljárási szakaszokban, evégett pedig a Kúria egyedi döntései nagy szerepet kapnak már az eljárás legelején is.²³ Mitöbb, már a kereset előterjesztésekor is kulcsfontosságú az, hogy a peres képviseletet ellátó ügyvéd mennyire van tisztában az adott ügghöz kapcsolható kúriai ítéletekkel.

²³ BÉKÉSI Sándor – HALMOS Tamás: A korlátozott precedensrendszer intézményének rövid áttekintése az ügyvéd szemszögéből, *Polgári Jog* 2022/9-10. sz. [6] – [15] bek.

Azonban felvetődik a kérdés, hogy a jogalap megjelölhető-e ilyen kúriai határozattal? A Pp. előírja, hogy anyagi jogi jogszabály megjelöléséhez kötött a jogalap meghatározása. Evégett tehát szükséges a kúriai határozat mellett egy anyagi jogszabály megjelölése is. Járásbírói szinten a jogi képviselő nélkül eljáró fél mellőzheti a jogalap, jogszabályhely, jogi érvelés meghatározásának kötelezettségét, csupán az fontos, hogy a jogalapot be lehessen azonosítani, de ebben az esetben nem valószínű, hogy a laikus fél kúriai határozatokkal akarná alátámasztani az igazát.²⁴

Másik fontos kérdés, hogy a Kúria határozata önmagában elegendő-e jogi érvelés gyanánt? Hogyha a fél eredetileg nem hivatkozott kúriai határozatra, majd a per valamely későbbi szakaszában kúriai határozatra hivatkozik, vagy a már hivatkozott határozatot másik határozatra változtatja, akkor jelen lépések a jogi érvelés megváltoztatásának minősülnek-e? Ez a probléma egészen a Pp. Novella²⁵ hatályba lépéséig volt érdekes, jelenleg a Pp. 7. § (1) bekezdésének 12. pontja szerint a jogi érvelés megváltoztatása már nem minősül keresetváltoztatásnak.²⁶ A Pp. 221. § (1) bekezdésének g) pontja alapján az eltérő vagy további jogi érvelésre hivatkozás feltételhez nem kötött perfelvételi nyilatkozatnak minősül, így az érdemi tárgyalási szakban is megtehető.

3.3. A Kúria határozataira való hivatkozás

A hivatkozási módszerrel is szót kell ejteni. Talán ez a legkényesebb, legsérlemezettebb pontja az új rendszernek a jogalkalmazók szempontjából. A common law jogcsaládok egyik ismérve – ahogy a dolgozat elején is olvasható – hogy a törvényi jog és a bírók által alkotott jog egyaránt jogforrásokként funkcionálnak. Természetesen, mint minden jogrendszerben, úgy az angolszászban is változnak a törvények, de mit lehet elmondani az esetjogról? Nos, döntések tömkelege táru a jogalkalmazók elé, hiszen az esetek gyűlnek, de tulajdonképpen nem változnak. Evégett a jogalkotónak szembe kellett néznie a ténnyel, hogy bizony muszáj lesz a precedensértékű eseteknek olyan adatbázist teremteni, amely segít a jogkeresőknek a jog-erdőben megtalálni a kiutat.²⁷

²⁴ VIRÁG Csaba – VÖLCSEY Balázs: A korlátozott precedensrendszer és a polgári perjog kapcsolata. *Magyar Jog*, 2020/3. évf. 125 – 135. o.

²⁵ 2020. évi CXIX. törvény a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény módosításáról

²⁶ METZINGER Péter: A tényállítás megváltoztatása az új Pp.-ben, különös tekintettel az elévülésre. *Magyar Jog*, 2020/7-8., 397– 402. o.

²⁷ HANÁK András: A precedenstan az Amerikai Egyesült Államokban, *Jogesetek magyarázata*, 2012/2. 2 – 3. o.

Magyarországon jelenleg a *birosag.hu* weboldalon található Bírószági Határozatok Gyűjteménye funkcionál keresőfelületként. Az itt fellelhető határozatok közzétételi módja, illetve a keresés menete ugyanaz maradt, mint a módosító törvény előtt. A Bszi. 163. § (1) bekezdése és 165. § (3) bekezdése szerint a Kúria az ügy érdemében hozott határozatát a BHGY-ben teszi közzé és az Országos Bírószági Hivatal elnöke biztosítja, hogy a határozatok szövegére és a megjelölt jogszabályhelyekre rá lehessen keresni.²⁸ A legtöbb szakirodalom azt sugallja, hogy a BHGY alapvetően nem rossz, de a precedensek keresését illetően az. Valami azt súgta, hogy ennek jobban utána kell nézmem, már csak azért is, mert a tanulmányok többsége még a decemberi törvény hatályba lépése előtt jelent meg, tehát nem tapasztalatokról beszélnek, csak feltevésekről. Bár az tény, hogy a törvény hatálybalépésekor még nem lehetett megfelelően szűrni a kúriai határozatokat, de jelen pillanatban többféle szűrő is rendelkezésünkre áll. Legelőször is be kell állítani, hogy mely jogterületen és mely bíróság kapcsán kívánunk keresni. A határozat elvi tartalmát el lehet olvasni a keresési eredményeknél. A szakirodalmi álláspontok pont azt sérelmezték, hogy minden egyes határozatot meg kellett nyitni, hogy megismerjék a tartalmát és ezzel rengeteg idő veszett kárba, erre kínál megoldást az előbb említett funkció. Mitöbb, a határozat elvi tartalmára direkt módon rákereshetünk címszavakkal vagy akár egész mondatokkal is, így konkrétan olyan tartalmú határozatokra tudunk szűrni, amelyekre valóban szükségünk van. Emellett persze rendelkezésre állnak fizetős jogtárak is²⁹, amelyek már a mesterséges intelligencia segítségével dolgoznak és sokkal egyszerűbb megtalálni azt, amit keresünk.³⁰

Hiányzó elem továbbá a precedensértékű esetek szelekciója. Az Amerikai Egyesült Államokban az esetek közzétételét részletesen szabályozták, így bizonyos szempontrendszer szerint minősítik az adott esetet és évégett megtörténik a szelektálás.³¹ Lényeges különbség azonban az, hogy hazánkban a joghoz kötöttség elvén alapul a bírói gyakorlat, ezért inkább értelmező precedenseket alkalmazunk, nem pedig szabályozókat.³² A hazai jogban a több

²⁸ TAHIN Szabolcs: Korlátozott precedensrendszer – alulnézetből. *Magyar Jog*, 2020/5., 266 – 275. o., 5. fejezet: Hozzáférés az „élő joghoz”, avagy a magyar jogtalálás régi és új módszertanáról. Az egyedi határozatok közzététele a korlátozott precedensrendszerben.

²⁹ „A Jogtár legújabb fejlesztései: fókuszban a keresés és a döntvények” címmel olvasható róla cikk: <https://www.wolterskluwer.com/hu-hu/expert-insights/jogtar-fejlesztések-első-felev>, 2023.11.08.

³⁰ Bővebben: ZÖDI Zsolt: *Jogi adatbázisok és jogi forráskutatás*, Doktori értekezés, kézirat, Pécs, 2011.

³¹ Melissa M. SERFASS - Jessie W. CRANFORD: Federal and State Court Rules Governing Publication and Citation of Opinions: An Update, *Journal of Appellate Practice and Process*, Volume 6, Issue 2, Article 9, 2004. Vö.: Az angliai és walesi szabályozást e témakörben: Paul MAGRATH: *The Incorporated Council of Law Reporting for England and Wales. 135 Years of The Law Reports and The Weekly Law Reports*, Special Issue (Fourth Reprint), 2007

³² Erről a dolgozat elején már említést teszek. Bővebben lásd: POSTEMA, GERALD J.: A Similibus ad Similia. Analogical Thinking in Law, In: *Common Law Theory* (ed.: Edlin, Douglas E.), Cambridge University Press, Cambridge, 2007.

döntésből adódó bírói gyakorlatnak van – mondjuk így – presztízse, ez tágabb értelemmel bír, míg az "egydöntéses" eseteknek elenyésző az ilyen tekintetbeli súlya.³³ Evégett is furcsállható a jogalkotó döntése, amellyel gyakorlatilag minden egyedi kúriai határozatot felruházott precedenserővel.

4. A korlátozott precedensrendszer

4.1. A korlátozott precedensrendszer bevezetésének kritikája

A magyar jogrendszeren eszközölt változtatások különféle reakciókat váltottak ki a jogászai szaktekintélyekből. Jelen munkában két tanulmányt állítok szembe egymással: Osztovits András kúriai bírónak és Varga Zsolt Andrásnak, a Kúria elnökének a korlátozott precedensrendszeréről alkotott véleményét. Elsőként a negatív kritika kerül górcső alá, amelyet Osztovits András írt a *Magyar Jog* című folyóiratban.³⁴ A szerző először is rögzíti a Kúria legfontosabb feladatát, az egységes joggyakorlat biztosítását, majd az ebben a feladatkörében végzett tevékenységével összefüggésben rendelkezésre álló statisztikai adatokkal támasztja alá azon érvelését, amely szerint a törvénymódosítás nincs figyelemmel az egyes ügyszakok különböző gyakorlatára és az eltérő jogterületek sajátosságaira. A számszerűleg is megindokolt állításból kiolvasható, hogy a Kúria által alkalmazott, jogegységet biztosító, absztrakt eszközei, azaz a joggyakorlat-elemző csoport, a jogegységi határozat, a kollégiumi vélemény, illetve az egyedi eszközei, mint az elvi bírósági határozat és az elvi bírósági döntés miképpen oszlanak meg a közigazgatási-munkaügyi, a büntető és polgári ügyszakokban. Mindezeket figyelembe véve megállapítható, hogy ezen említett eszközöket leginkább a közigazgatási-munkaügyi ügyszakokban alkalmazták kiugróan magas számban.

A törvénymódosítás négy alapvető változtatását teszi vizsgálat tárgyává a szerző: a bírói testületek által elfogadott jogértelmezési állásfoglalások eltörlését, az elvi bírósági határozatok és döntések dichotómiájának eltörlését, a korlátozott precedensrendszer bevezetését és a Kúria döntéseinek kötelező érvényre jutását. Az állásfoglalások eltörlése tekintetében a szerző ismét kritikát fogalmaz meg a jogalkotóval szemben, ugyanis úgy véli,

³³ 3054/2018. (II.20.) AB végzés, Indokolás, Pokol Béla alkotmánybíró indokolása a [38] bekezdésben

³⁴ OSZTOVITS András: Törvénymódosítás a bírósági joggyakorlat egységesítése érdekében – jó irányba tett rossz lépés? *Magyar Jog*, 2020/2., 72 – 80. o.

hogy indokolatlan volt ez a lépés, már csak azért is, mert voltaképpen a miniszteri indokolásban sem olvashatunk az indítékról. Sérelmezi továbbá, hogy az alsóbb fokú bíróságokon végbemenő jogértelmezési kérdések ebben a formában nem tudnak a Kúria látószögébe kerülni, hiszen kevesebb ügy jut el a legfelsőbb szintig és evégett sok kérdés megválaszolatlanul marad. A jogalkotó nem éri el a kitűzött célját, a szerző úgy fogalmaz, hogy az állásfoglalások – írjuk pőrén – fű alatt ugyanúgy meg fognak születni a civilisztikai és büntető kollégiumok ülésein és a bírók által alkalmazva is lesznek, csupán nem az állásfoglalásokhoz rendelt kötött formában és nem publikusan, habár a konferencia-beszámolókon keresztül a publikum számára is elérhetővé válhatnak.

Az elvi bírósági határozatok és döntések körében a jogegységi eljárás szabályai bővültek, *a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló törvény* rendelkezései alapján a Kúria tanácsának kötelessége ezt az eljárást megindítani, ha a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozattól jogkérdésben eltérnének.

A korlátozott precedensrendszer létrehozása során – a szerző érvelése szerint – nem sikerült igazán nagy volumenű változtatásokat véghezvinni a vonatkozó törvények módosításával, így például a kúriai döntésektől való eltérés esetén előírt kötelező indokolással. A módosítások tehát tulajdonképpen nem elegendők ahhoz, hogy ez a fajta rendszer megszülethessen Magyarországon. Problémaként merül fel a jogászai szakma helytállása ebben az új helyzetben. A segítségül szolgáló iránymutatások nem elég konkrétak, ezért a jogalkalmazókra nagy teher nehezedik, hogy eldöntsék, hogy az adott kúriai döntések kötelező érvényűek-e vagy sem. Az új rendszer azonban már meglévő alapokra épül fel, jól látszik ez abból is, hogy nem hoztak létre külön platformot a precedensértékű kúriai döntéseknek, hanem a Bírósági Határozatok Gyűjteményében lehet hozzáférni, kutatni. A közel 40.000 határozat közül – érthető módon – igencsak nehéz feladat kihalászni a megfelelőt.³⁵

A módosítások életre hívták a jogegységi panasz eljárást, amely eljárással összefüggésben a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa már több döntésében elvi élel kifejtette, hogy a jogegységi panasz jogintézménye nem a panaszosnak a per tárgyává tett jog- és érdeksérelmének kiküszöbölésére szolgál. Erre a bírósági eljárási törvények által szabályozott rendes és rendkívüli jogorvoslatok többirányú lehetőséget biztosítanak. A jogegységi panasz eljárás – mint ahogy a nevéből is tükröződik – a közzétett határozattól eltérés feloldását, a

³⁵A több, mint 60.000 ítéletet tartalmazó BHGY-t Zódi Zsolt tanulmányozta a korábbi ítéletekre való hivatkozások tekintetében. Bővebben lásd: ZÓDI Zsolt: A bírósági ítéletek hivatkozási gyakorlata a statisztikák tükrében. In: *Jogesetek Magyarázata* 2012/3. sz., valamint ZÓDI Zsolt: A korábbi esetekre történő hivatkozások mintázatai a bíróságok ítéleteiben. *MTA Law Working Papers* 2014/1.; 3 – 5. o.

jogegység biztosítását célozza, nem pedig újabb jogorvoslati fórumot nyit a panaszosnak, a megelőző eljárások során szükségszerűen már érvényesített jog- és érdeksérelem orvoslására.³⁶ A Jogegységi Panasz Tanács álláspontja szerint a jogegységi panasz eljárás egy a Bszi.-n alapuló, rendkívüli, jogerő utáni, jogegységet célzó, sui generis eljárás. A jogrendszer belső koherenciájának megteremtését szolgáló önálló eszköz. Jogorvoslati eljárás ugyan, de nem a per folytatása. Nem jelentheti a felülvizsgálati eljárás megismétlését, továbbá az abban szereplő indokolás felülmérlegelését. Nem működhet kvázi „szuper-felülvizsgálatként”.³⁷ Ebből következik, hogy ebben az eljárásban nem általában kell a jogegységi panasszal támadott kúriai határozat jogszerűségét vizsgálni, és nincs lehetőség a felülvizsgálati határozattal szemben megismételt, illetve újabb jogi érvek érdemi értékelésére sem.³⁸

A jogegységi panaszt jogegységi panasz tanács fogja elbírálni. Ezt a tanácsot a Kúria elnöke vagy annak helyettese vezeti, tagjai pedig a főtitkár, kollégiumvezetők és azok helyettesei, valamint a tanácselnökök. A tanácsot két résztanácsra oszthatják, ha így döntenek a tagok. A tanács és résztanács akkor határozatképes, ha a tagok kétharmada jelen van. Határozatát egyszerű szótöbbséggel hozza. A pervezetésre vonatkozó végzés kivételével ezzel a panasszal lehet élni a Kúria olyan határozataival szemben, amelyek az eljárási törvények alapján további fellebbezéssel, felülvizsgálati kérelemmel vagy indítvánnyal nem támadhatók, és a felülvizsgálati kérelemben a 2012. január 1. után hozott, Bíróági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozat kapcsán jogkérdésben való eltérésre hivatkoztak és a Kúria az eltéréssel okozott jogsértést határozatában nem orvosolta. Továbbá helye van még a panasznak, ha az adott határozatot meghozó kúriai tanács úgy tért el egy már közzétett kúriai határozattól, hogy nem kezdeményezett jogegységi eljárást és az alsóbb fokú bíróságok határozatában eltérésre nem került sor. Az alsóbb fokú bíróságok csak úgy térhetnek el a közzétett határozattól, ha azt megindokolják.

A támadott határozat közlésétől számított 30 napos határidő áll rendelkezésre a panasz benyújtására. Benyújtani jogosult a fél, valamint az, akire az adott határozat rendelkezést tartalmaz. A jogegységi tanács a beérkezéstől számított 30 napon belül köteles megvizsgálni, hogy a panasz befogadható-e. Ha befogadható, akkor az előterjesztésre jogosultakkal közlik, ezután pedig nyilatkozhatnak. Kasszációs jogkört kapott a jogegységi tanács, ami azt jelenti, hogyha megállapítja, hogy a közzétett határozattól jogkérdésben eltértek, akkor dönt a

³⁶ Jpe.II.60.036/2021/13. [22] bek., Jpe.II.60.030/2022/8. [42] bek., Jpe.I.60.035/2022/7. [17] bek.

³⁷ Jpe.I.60.011/2021/3. [20] bek.

³⁸ Jpe.II.60.025/2021/14. [39] bek.

kötelező értelmezésről, amely a bíróságokat érinti. A panasszal támadott határozatot – ha az eltérés indokoltnak bizonyult – hatályában fenntartja. Ha nem volt indokolt az eltérés, akkor hatályon kívül helyezi és a bíróságot, amely az alaphatározatot hozta új eljárásra és egy új határozat meghozatalára utasítja. Ez az a jellemvonás, mely alapvetően jogorvoslati jelleggel ruházza fel a jogegységi panasz eljárást. Amennyiben a jogkérdésben való eltérést megállapítja a tanács és emellett hatályában fenntartja a határozatot, akkor jogegységi határozat hatályúvá emelkedik és a Magyar Közlönyben ki kell hirdetni.³⁹

Osztovits András a már említett tanulmányában aggodalmát fejezte ki a perek elhúzódása tárgyában, ugyanis úgy véli, hogy a fentebb kifejtett jogegységi panasz eljárást a legtöbb – jó anyagi helyzetben lévő - fél ki fogja használni, így pedig az eljárások elhúzódnak, valamint a Kúria véges teherbírása is megsínyli a rengeteg – minőségében talán nem is meghatározó – beérkező ügyet, és korántsem biztos, hogy a joggyakorlat fejlesztéséhez mindezen tényezők hozzájárulnának. Fontos kérdés továbbá az is, hogy a peres feleknek kötelessége-e már az elsőfokú eljárás során meghivatkozni – ha lenne – vonatkozó, precedensértékű kúriai döntés, illetve, hogy a bírácoknak kell-e ismerniük az összes ilyen súlyú döntést adott ügykörök vonatkozásában. Amennyiben szükséges, akkor a feleket, bírákat milyen szankciók érhetik az elmulasztott hivatkozás tekintetében?

Felmerül a kérdés, hogy a négyszintű bírósági szervezetrendszer jelen állapotában fenntartható-e, illetve szükséges-e? Érvként szól mellette, hogy a nehezebb jogi megítélésű ügyekben a tapasztaltabb törvényszéki bírók eljárása célszerűbb, míg járásbírói szinten – ahol pályakezdő bírók is dolgoznak – az egyszerűbb ügyek kapjanak nagyobb hangsúlyt a gördülékenység érdekében. A több fórum azonban többfajta jogértelmezést is hoz magával, amely probléma így a jogegységen ejt csorbát. Megoldást jelenthetne, hogyha a törvényszékek és a járásbíróságok tulajdonképpen egybeolvadnának és elsőfokon eljáró bíróságként határoznák meg a törvényszékeket, míg az ítélőtáblák másodfokon eljáró szervvé alakulnának át. A Kúria szerepe a mai napig homályosan határozható meg, lényegében a harmadfokon eljáró ítélkezési szervet testesíti meg, amelyet úgymond az utolsó szó joga illeti meg, de emellett a jogegység felügyelőjeként is manifesztálódik. E két szerep nem feltétlen ütközik egymásba, ámbar a jogegység biztosításának rovására megy az ítélkezésbe fektetett munka és idő.

³⁹ Bszi. 41/A-44. §

4.2. A korlátozott precedensrendszer bevezetésének előnyei

Varga Zs. András – jelenleg a Kúria elnöke – *Tíz gondolat a jogegységről és a precedenshatásról*⁴⁰című tanulmányát hasonlítom össze a már korábban kifejtett, Osztovits András által írt tanulmánnyal. A szerző már az első blokkban rögzíti, hogy több mint 15 éve is jelen témát kutatta és akkori állításai, azaz, hogy a jogegységi határozat normatív eszköz, és hogy a Legfelsőbb Bíróság egyedi ügyeiben hozott határozatához precedenshatás tartozik, beigazolódtak. Kiemeli tanulmányában, hogy a 2019. évi CXXVII. törvény törvénymódosításai szükségesek voltak és nem feltétlen történt drasztikus változtatás, hiszen már voltak előzmények is.

A bírói függetlenség – írja a Kúria elnöke – egy jogállamban nélkülözhetetlen alapelveként funkcionál. A bírók feladata a jogvitákban való döntés a jogértelmezés és a jogalkalmazás segítségével. A jogorvoslati lehetőségek kimerítésével az igazságszolgáltatási eljárásban az utolsó döntés végleges, kötelező erejűvé emelkedik, a bíróknak pedig evégett befolyásmentesnek, pártatlannak, azaz függetlennek kell lenniük. E magasztos jelzők mögött azonban komoly felelősség rejtőzködik. A bírói hivatásban az önkényesség és a jogszabályok egyértelmű tartalmának lerontása, valamint ekképpen való alkalmazása tilos. Objektíve a megalkotott törvények érvényesítéséért, szubjektíve az e törvényekben biztosított jogok védelméért felelnek. Mindemellett a bírói döntéseknek bizonyos határok közötti szabadsága érvényesül. Külső korlátként a jogszabályok, belső korlátként pedig a bíróságok által hozott döntésekhez való kötöttség áll fenn, vagyis a jogegység valósul meg a jogszabályok betartásával és betartatásával, valamint az ezen elvek mentén hozott döntések elvi erejében.

Mindez tulajdonképpen azt is jelenti, hogy adott jogszabályhoz adott ügyben többféle értelmezést társítani nem lehet. A szerző külön megjegyzi, hogy a precedenshatás tényét sem itthon, sem külföldön nem vitatták, annak csupán a megvalósításának lehetőségeit, terveit kérdőjelezték meg. Ergo, a precedenshatás szükségszerű velejárója a legfelsőbb fokon ítélező bírósági szervek döntéseinek, hiszen abszurd dolog lenne, hogyha ellentétes döntéseket hoznának. A bíróságok jogalkalmazásának egysége alaptörvényi szinten megkövetelt elv, ennek pedig a Kúria a legfőbb őre. Ettől függetlenül a Kúriának a felülvizsgálat során nem a helyes döntést kell megállapítania, hanem azt, hogy az alsóbb szintű bíróságon meghozott döntés a törvénynek megfelel-e. A jogegység biztosítása tehát igazságszolgáltatási feladat és nem igazgatási. Meg kell azonban jegyezni, hogy kötelező

⁴⁰ VARGA Zs. András: Tíz gondolat a jogegységről és a precedenshatásról. *Magyar Jog*, 2020/2., 81 – 87. o.

döntést a felekre nézve csak a felek akaratával hozhat a bíróság, így azok kizárásával nem lehet a jogegységet biztosítani. A Velencei Bizottság ebben a témakörben akképpen fogalmazott a jelentésében⁴¹, hogy a nem konkrét perekben hozott legfelsőbb bírósági döntések nem megfelelő megoldások, míg az egyedi ügyekben hozott döntések precedensértékű, jogegységesítő jellegük miatt megfelelőek lehetnek.⁴² Varga Zs. szerint a törvény csak a Kúria döntéseivel szükségszerűen járó precedenserőt hivatott megerősíteni. Úgy fogalmaz, hogy az Osztovits által felvázolt alternatívák nem megfelelőek, az általa hozott francia példát nem a kötelező döntéseknél alkalmazzák, a német példa pedig nem sokban tér el a magyartól.⁴³

Magyarországon nem a 2019-ben hozott törvény alkotta meg a precedenserőt. A régi Bszi.⁴⁴ 29. § (1) bekezdésének b.) pontja kimondta, hogy jogegységi eljárásnak van helye, hogyha a Legfőbb Bíróság bármely tanácsa jogkérdésben térne el a Legfelsőbb Bíróság másik ítélkező tanácsának határozatától. Mindez azt jelenti, hogy már a régi Bszi. hatálybalépésétől kezdve érvényesült Magyarországon a precedenshatás a Legfelsőbb Bíróság tanácsai tekintetében, vagyis a korlátozott precedensrendszer nem új keletű dolog a magyar jogrendszerben. Míg a régi Bszi. következetesen precedenserővel ruházta fel a Legfelsőbb Bíróság határozatait, az új Bszi.⁴⁵ az elvi bírósági határozatokra korlátozta ezt. A probléma ezzel az volt, hogy ezen döntések közzététele igazgatási döntés következménye, nem pedig ítélkezői. Igazgatási hatáskörrel rendelkező kollégiumvezető döntött a közzétételről, mindez pedig a szocialista jogrendszerek maradékként fogható fel – írja a szerző. A felek nem tudtak jogorvoslati lehetőséggel élni a határozatoktól eltérő döntésekkel kapcsolatosan, mivel az ezekkel összefüggő alkotmányjogi panaszokat az Alkotmánybíróság visszautasította, hiszen az Alaptörvény a Kúriának ítélte a jogegységi ör szerepét.

A szerző úgy véli, hogy a törvénymódosításig a Kúria nem tudta elérni az igazi jogegységesítő szerepét a magyar jogrendszerben. Független legfelsőbb szinten ítélkező bírósággént mindez pedig szükséges lett volna, mivel a jogegység a jogállamiság és a helyes igazságszolgáltatás alapját teremti meg. A jogegységet biztosító eszközök immár a peres felek

⁴¹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) REPORT ON THE INDEPENDENCE OF THE JUDICIAL SYSTEM PART I: THE INDEPENDENCE OF JUDGES Adopted by the Venice Commission at its 82nd Plenary Session (Venice, 12-13 March 2010)

⁴² Lásd még: <https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/velencei-bizottsag-helyesnek-tartja-jogegysegi-panasz-es-korlatozott-precedensrendszer> 2023. 10. 10.

⁴³ A német és francia jog összehasonlítását lásd: LIPSTEN, D. K. (1946) The Doctrine of Precedent in Continental Law with Special Reference to French and German Law. Journal of Comparative Legislation and International Law 28(3-4): 34 – 44. o.

⁴⁴ A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény

⁴⁵ A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény

kezében vannak és nagyban befolyásolhatják vele a per kimenetelét, valamint a jogegység alakulását. Amennyiben az alkotmányjogi panaszt alkalmazzák a felek, akkor az Alkotmánybíróság foglalkozik tovább az ügyekkel, az Alaptörvény által biztosított törvény előtti egyenlőség elve pedig hivatkozási alapot jelent a jogegységi kérdésekben is. Az alkotmányos párbeszédben nagy tekintéllyel rendelkező, legfelsőbb szintű bíróság arathat sikert olyan döntéseivel, amelyeket szintén tekintély övez és olyan szakmai háttér, amellyel a jogegység biztosítható.⁴⁶

5. A jogegységi panasz eljárás és az ítélkezési gyakorlat vizsgálata

A jogegységi panaszról általánosságban már említést teszek a dolgozatban.⁴⁷ Évégett nem feltétlen magát a jogintézményt fogom ismételtelen bemutatni, hanem az azzal kapcsolatos gyakorlati megközelítést fogom elsődlegesen alkalmazni. Mindenekelőtt azért fontos megjegyezni, hogy a jogegységi panaszt jogorvoslati, döntés-felülvizsgálati eszközként vezette be a magyar jogalkotó 2019 decemberében. A jogállamiság⁴⁸ érdekében a jogegységesítés módszerével él a Kúria és ennek keretében ugyanezen szervnél a saját határozataival szemben terjeszthető elő a jogegységi panasz. Alkalmazása a nem megindokolt, saját határozatától eltérő kúriai határozat esetén lehetséges, következménye pedig az lehet, hogy a Kúria megváltoztatja vagy hatályon kívül helyezi a döntését. Ekkor saját magát utasítja új eljárásra, valamint új határozat meghozatalára. Jogegységi panasznak akkor van helye - a pervezetésre vonatkozó végzés kivételével – ha a Kúriának az eljárási törvény alapján további fellebbezéssel, felülvizsgálati kérelemmel vagy felülvizsgálati indítvánnyal (itt mindhárom jogorvoslati lehetőség értendő) nem támadható határozata ellen, a felülvizsgálati kérelemben a Kúria 2012. január 1. után hozott és a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre hivatkoztak és a Kúria az eltéréssel összefüggő jogsértést határozatában nem orvosolta. Jogegységi panasznak van helye akkor is, ha a Kúria ítélkező tanácsa jogkérdésben – jogegységi eljárás igénybevétele nélkül – úgy tér el a Kúria korábban közzétett határozatától, hogy az adott eltérésre az alsóbb fokú

⁴⁶ VARGA ZS.: i. m.

⁴⁷ Egészen pontosan a 14. oldaltól olvasható.

⁴⁸ A jogállamiság kérdéseiről itt kaphatunk további információkat: WALDRON, JEREMY: The Rule of Law, In: *Stanford Encyclopedia of Philosophy* (ed.: Zalta, Edward N.), Summer 2020 Edition. <https://plato.stanford.edu/entries/rule-of-law/> 2023. 11. 25.

bíróságok határozatában nem került sor.⁴⁹ Tisztáznunk kell azt, hogy ez az eljárás nem az alapeljárások folytatását jelenti, nem a perek további alakulását hivatott biztosítani. Ezen eljárás egy sui generis és önálló eljárás. Egy Jogegységi Panasz tanácsi határozatban így fogalmaznak: „A Kúria jelen ügyben is rámutat arra, hogy a jogegységi panaszeljárás egy a Bszi.-n alapuló, rendkívüli, jogerő utáni, jogegységet célzó, sui generis eljárás. A jogrendszer belső koherenciájának megteremtését szolgáló önálló eszköz. Jogorvoslati eljárás ugyan, de nem a per folytatása. Nem jelentheti a felülvizsgálati eljárás megismétlését, továbbá az abban szereplő indokolás felülmérlegelését.”⁵⁰ Mindezek alapján megállapítható tehát, hogy a jogegységi panasz jogegységesítő eszköz, egy rendkívüli jogorvoslat, nem fellebbezési típusú és csak meghatározott határozatokkal szemben lehet vele élni. Nem vehető a perorvoslatok közé, hiszen a perorvoslat a bírósághoz intézett kérelem, amely a polgári peres eljárás során, a törvényeknek meg nem felelő vagy meg nem felelőnek vélt bírósági határozat ellen irányul abból a célból, hogy az okozott jogsérelmet egy újabb bírósági határozat, közvetlenül sérelmezett határozatra visszaható módon megszüntesse.⁵¹ Egy hajdani jogtudós értelmezése szerint pedig: „...a félnek a kérelme, mellyel az államhoz fordul abból a célból, hogy a bírósértő cselekvénye vagy mulasztása, vagy pedig a saját maga által létrejött perbeli állapot megszüntessék, s olyan perbeli állapot létesíttessék, amelynek létre kellett volna jönnie, ha a sértő cselekvény vagy mulasztás el nem követtetik vagy pedig amelyek ezek előtt fennállottak.”⁵² Látható tehát, hogy semmiképpen nem perbeli cselekmény ez az eljárás, hanem egy teljesen önálló eljárás, amelyet a felek jogorvoslatként alkalmazhatnak. Célja azonban kettős: a jogsérelem orvoslása, illetve a jogegység biztosítása. Azt mondhatjuk, hogy inkább az utóbbi a fő cél, amellyel így objektív jogvédelem, valamint az Alaptörvényben is megfogalmazott jogegységi kötelezettségek teljesítése is biztosítható. Másodszorban persze az egyéni jogsérelmek orvoslása és a szubjektív jogvédelem is elérhető ezzel a jogintézménnyel.⁵³

A Bszi. 2019-es módosításai előtt a jogegység biztosításának a következő eszközei álltak rendelkezésére a jogalkalmazóknak és a jogalkotónak: jogegységi határozat; joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye; kollégiumi vélemény; elvi bírósági határozat; elvi bírósági döntés; Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Tanácskozásának

⁴⁹ Bszi. 41/B. § (1) – (2)

⁵⁰ A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának határozata, Jpe.I.60.011/2021/3. [20.] bekezdés

⁵¹ GOMBOS Katalin: A polgári perorvoslati rendszer és átalakulása, *Jogtudományi Közlöny*, 2018/2., 57 – 71. o.

⁵² MAGYARY Géza: *A magyar polgári peres eljárás alaptanai. (A perbeli cselekmények tana.)* Budapest, 1898. 313. o. Idézi: KENGYEL Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*. Osiris, Budapest, 2014. 250 – 251. o.

⁵³ FICSOR Krisztina – PATYI András: A jogegységi panasz eljárás mint a jogegység biztosításának eszköze a Kúria gyakorlatában. *Kúriai Döntések Fórum rovata*, 2022/8., 1313 – 1314. o.

(CKOT) állásfoglalásai; konzultációs- és tanácsadó testületek állásfoglalásai. Kötelező ereje csak a jogegységi határozatnak volt. Az összes többi eszköznek az volt a célja, hogy segítse a bírók jogszabály-értelmezését, pontosabban a független bírói értelmezés metódusát. A Kúria döntéseire korlátozott precedensrendszert vezetett be a Bszi. csoportos módosítása. A módosítások a már említett jogegységi határozatot, a joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményét és a Kúria szakkollégiumai által alkotható kollégiumi véleményt nem törölte el. Megállapítható tehát, hogy mára már az összes jogegységi eszköz a Kúria kezében összpontosul.⁵⁴

A Kúria jogértelmező eszközei közül kiemelendő a joggyakorlat-elemző csoportok szerepe. A Kúria nagy becsben tartja az effajta elemzéseket, mi sem mutatja be ezt jobban, minthogy egy tudományos folyóiratot is létrehozta ezen tanulmányok publikálására 2016-ban, *Forum Sententiarum Curiae* elnevezéssel. Jelen csoportok tevékenységük során bizonyos jogintézmények értelmezésére vállalkoznak, a jogvitákat igyekeznek elsimítani, a már megszerzett ismereteket bővíteni, és alapvetően a bírói joggyakorlat számára segítséget nyújtani.⁵⁵ A Bszi. több szakaszon át taglalja ezen csoportok szerepét és alapvető feladatukat: megvizsgálják a bíróságok ítélkezési gyakorlatát. A vizsgálatokat tárgyát évente tárgykörökre osztja fel a Kúria elnöke a Kúria kollégiumainak véleményével összhangban. Ezen felül pedig kezdeményezőként indítványt tehetnek tárgykörök megalakítására az ítélőtáblai, törvényszéki kollégiumvezetők, az OBH elnöke és a legfőbb ügyész. A csoportok vezetőit a Kúria elnöke választja kúriai bírók közül, a Kúria elnökhelyetteseinek javaslatára. A csoportok vezetői indokolt esetben alsóbb fokon működő szakembereket és bírókat is bevonhatnak a munkálatokba. A vizsgálat eredményeit összefoglaló véleménybe fűzik, majd az illetékes kollégiumok megvitatják azt. Ha érdemesnek találják, megosztják a Kúria honlapján. A vélemény alapján a kollégiumvezető jogegységi eljárást indítványozhat vagy jogalkotás kezdeményezhet az OBH elnökénél.⁵⁶

Némi merengést kíván azon tény, hogy ezekben a csoportokban bírók vizsgálják más bírók ítélkezését. Szükségszerű helyzet-e az, hogy – alapvetően – kollégák mérlegelik egymás ítélkezési gyakorlatát? Bár kétségtelenül a jogi szakmai képviselőinek legkiválóbb emberei végzik el ezen vizsgálati tevékenységet, de véleményem szerint ildomosabb lenne külsős, de szintén hozzáértő személyeket kinevezni a csoportok vezetőjeként, ugyanis így fennáll annak

⁵⁴ WELLMANN György: Kritikai észrevételek a jogegység biztosításának új rendszerével kapcsolatban. *Magyar Jog*, 2020/11., 649 – 650. o.

⁵⁵ A folyóiratról bővebben az alábbi weboldalon lehet tájékozódni: <https://kuria-birosag.hu/hu/folyoiratrol> 2023. 11. 26.

⁵⁶ Bszi. 29.§ – 30.§

a veszélye, hogy csorbítják a bírói ítélkezés súlyát, vagyis azt, hogy a bírói döntések helyesek és összességében jók. Adott bírók munkájának a minősítése nem a kollegák feladata lenne, hanem lehetne akár egy külön bírósági szerv feladata is, ami ugyan nem bírók, de ugyanúgy szakemberek vezetésével érné el a kívánt célt. Érdemes mérlegelni azt is, hogy a bírók terhelhetősége mennyire véges, ugyanis a saját ítélkezésük mellett – jelen állapot szerint – más bírók ítélkezésének helyességét is vizsgálhatják. Adott esetben tehát a saját ítélkezésük rovására is mehet, ha nem kizárólag saját helyes ítélkezésekre, hanem más bírók gyakorlatának analizálásával is foglalatoskodnak. Tulajdonképpen egy rejtett "sokadik-fok" ez a jelenlegi helyzet, amely nem feltétlen a jogegységet biztosítja, de bírói széthúzást és a kollegiális morál szakadását okozhatja.

6. A jogegységi gyakorlat

Ahhoz, hogy a legtisztább képet kapjuk a jogegység biztosításának folyamatáról, elengedhetetlen elrugaszkodni a szakirodalmak tömkelegétől és belevetni magunkat a való életbe. Evégett most egy frissnek mondható jogegységi határozatot fogok górcső alá venni. Ez a bizonyos jogegységi határozat a 6/2022. *Jogegységi határozat, Jpe. III. 60.027/2022/15.* számon érhető el. Egyfelől megpróbálkozom a határozat önálló feldolgozásával, másrészt segítségemre lesz Leszkoven László docens úr kézírata is, amelyet ezen határozat kapcsán írt és a későbbiekben a *Gazdaság és Jog* c. folyóiratban fog megjelenni. Ezúton is köszönöm szíves segítségét!

A jogegységi határozat a következőket foglalja magába: „1. Ha a fél az anyagi jogból eredő követelésének csak egy részét érvényesíti, az ítélet jogereje nem terjed ki a nem érvényesített követelésrészre. 2. A még nem érvényesített követelésrészre újonnan megindított perben vizsgálhatók a keresettel érvényesített jog érdemben el nem bírált anyagi jogi feltételei.” Indokolásában kitér arra, hogy a Kúria Polgári Kollégiumának vezetője a Bszi. által⁵⁷ biztosított jogkörében a jogegység biztosítása érdekében előzetes döntéshozatali indítványt terjesztett elő. Ennek az indítványnak az indoka a BHGY-ben közzétett két kúriai határozat (*Pfv.III.21.548/2019/7. számú részítélet* és a *Pfv.V.20.197/2021/4. számú végzés*) ellentmondásba ütköző döntéseiből fakad. Utóbbi kúriai végzés hatályon kívül helyezett egy

⁵⁷ Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pont; 33. § (1) bekezdés a) pont

jogerős végzést, amelyet a másodfokú bíróság hozott és a pert pergátló akadályra⁵⁸ hivatkozva megszüntette. A hatályon kívül helyezést arra alapozta, hogy az ugyanazon felek közötti azonos jogviszonyból eredő követelések érvényesítése esetén az eltérő követelések tekintetében a tényazonosság és jogazonosság hiányában a res iudicatára – vagyis az ítélt dologra – nem lehet hivatkozni az eltérő követelések érvényesítésére indított újabb per megszüntetése kapcsán. Megállapítható, hogy ugyanazon feleket érinti a két per, ugyanazon jogcímen (kezeségi szerződés teljesítése tárgyában) indította a felperes az alperessel szemben. Összegezve álláspontját, arra a következtetésre jutott a Kúria határozatában, hogy a követelés jogosultját nem terheli igényérvényesítési kötelezettség a követelés egészét tekintve, tehát a fennmaradó összeget nem kellett egyazon időben érvényesítenie a per tárgyát képező követeléssel és az igényérvényesítés elmaradása nem minősülhetett joglemondásnak a maradék követelésrész tekintetében. Hangsúlyozta továbbá, hogy a korábbi ügyben hozott döntés értelmében a felperes fél, csak az akkor érvényesített követelését nem érvényesítheti újra egy új eljárásban, a fennmaradt követelés érvényesítésének tehát nincsen akadálya, nem áll fenn a res iudicata, vagyis az ítélt dolog esete. Vizsgálat tárgya a keresettel érvényesíteni kívánt jog tárgya lehet, vagyis, hogy a korábbi ítélet szerinti összegen felül egyébként megilleti-e a felperest a szerinte fennmaradt összeg.⁵⁹ A Pfv.IX.20.013/2019/6. számú végzés ugyan nem jelent meg a BHGY-ben, de kifejtett véleményében a Kúria leszögezi, hogy a bíróságok kötve vannak a kereseti kérelemhez, ezen nem terjeszkedhetnek túl, vagyis ez az érdemi ítélet korlátját fogja minden esetben képezni.⁶⁰

A már említett Pfv.III.21.548/2019/7. számú részítélet indokolása szerint a felülvizsgálattal támadott jogerős ítélet nem jogszabálysértő a nem vagyoni kártérítésre vonatkozó permegszüntető rendelkezése miatt. Érvelése szerint az érvényesített jog azt a jogalapot jelenti, amely révén a jogosult hozzáférhet a kereset szerinti követeléséhez. Jelen ügyben a személyhez fűződő jogának megsértése tárgyában indított pert a felperes és egyik jogkövetkezményként nem vagyoni kártérítésre tartott igényt. Ennek kapcsán kiemelte a Kúria, hogy a személyiségi jogok oszthatatlanok, ezért tényazonosság esetén nem lehet a követelést részletekben érvényesíteni. Ezen ügyben pedig ugyanazon jogalapon kívántak

⁵⁸ 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról (továbbiakban régi Pp.) 157. § a) pontja és a 130. § b) pontja alapján, vagyis ha a felperes követelésének érvényesítése más bíróság vagy más hatóság hatáskörébe tartozik, vagy a perre más bíróság illetékes, illetve a 229. § (1) alapján, ha a keresettel érvényesített jog tárgyában hozott ítélet jogereje kizárja, hogy ugyanabból a tényalapról származó ugyanazon jog iránt ugyanazok a felek – ideértve azok jogutódait is – egymás ellen új keresetet indíthassanak, vagy az ítéletben már elbírált jogot egymással szemben egyébként vitássá tehessék.

⁵⁹ Gfv.VII.30.185/2014/9. számú határozat

⁶⁰ Idézik a Kúria indokolásában: FARKAS József: *A jogerő a magyar polgári peres eljárásban*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976. 77. o.

további nem vagyoni kártérítés érvényesíteni, vagyis csak a követelt összeg tért el, azonban az érvényesíteni kívánt jog és a jogalap megegyezett. Továbbá rögzítette, hogy a hazai eljárásjog nem ismeri a jogfenntartás intézményét, valamint a deliktuális kárfelelősség esetére sincs olyan anyagi jogi szabály, amely ez esetben alkalmazható.

Az olvasónak már feltűnhetett, hogy a régi Pp.-t alkalmazza a Kúria mindkét okfejtésénél, azonban nem csak a régi, hanem az új Pp. értelmezése kapcsán is ellentmondó elvi tartalmat hordoznak az érintett határozatok.⁶¹ Ezen ütközés feloldása azért is kiemelkedően fontos, mert a Pp. újításainak egyike volt, hogy az ítélet anyagi jogereje a védekező fél esetében a beszámítására kiterjed, még hozzá akkor is, ha a bíróság már elbíráltá érdemben a beszámítandó követelést, de még akkor is, ha az egyébként alaptalan volt. Nem lehet azonban kizárni azt az esetet sem, ha a fél csak a követelésének egy részét akarja beszámítani. Mindezek alapján tehát felmerül a jogkérdés: Ha a fél a jogos követelésének csak egy részét kívánja érvényesíteni, akkor az ítélet jogereje kiterjed-e a nem érvényesített követelésrésze is?

Leszkoven László kéziratában olvasván maga az anyagi jogviszonyok jellege kerül az olvasónak megvilágításra. E szerint a polgári perek lényege, hogy a felek magánjogi jellegű alanyi jogukat juttassák érvényre a per során, és ezáltal az anyagi jogi jogviszony eljárásjogi jogviszonyba fordul át.⁶² A magánjogi jogviszonyból eredő és jogszabály révén létrejött alanyi jog lényege, hogy a jogosult követelheti a jogainak védelmét, míg például a közjogban a jogosult eleve részesül ebben a jogvédelemben.⁶³ A követelés a kötelemfakasztó tényállásból származó kötelezettség teljesítésére vonatkozó követelésnek a joga.⁶⁴ A Pp. bár nem konkrétan alkalmazza a követelés fogalmát, de az azt alkotó részeket meghatározza, így a keresettel érvényesítendő jogot, a kereseti kérelmet, valamint ezeknek a tényeit. Ezek adják a követelés lényegét.⁶⁵ Tehát adott egy követelés, amelyet perben akar a felperes érvényesíteni, azonban két külön perben, egymástól eltérő időben, de ugyanazon jogviszonyból fakadóan, ugyanazon féllel szemben. Ez a kiindulópontunk, erre mondja ki a jogegységi határozat, hogy a felperes félnek gyakorlatilag igaza van és ennek nem lehet eljárásjogi akadálya. A

⁶¹ A régi Pp. 229. § (1) és az új Pp. 360. § (1) alapján is ütköznek.

⁶² LESZKOVEN László: *A követelésrész érvényesítése és az anyagi jogerőhatás kapcsolata: megjegyzések egy jogegységi határozat margójára*, Kézirat, 2023. 5. o. Idézi LESZKOVEN: BALÁS P. Elemér: A modern perjogi tudomány fejlődési iránya. In: *Emlékkönyv Kolosváry Bálint Dr. jogtanári működésének negyvenedik évfordulójára*. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1939. 21. o. és UJLAKI László: Visszaélés a joggal a polgári eljárásban. *Jogtudományi Közlöny* 1989. szeptember, 456. o.

⁶³ SZLADITS Károly: Magánjogi helyzetek. Az alanyi jog fogalma. In: *Magyar magánjog*. Első kötet. Budapest, Grill, 1941. 188 – 189. o.

⁶⁴ GÁRDOS Péter: *Az engedményezés*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2009. 25 – 26. o.

⁶⁵ PARLAGI Mátyás: "A kapcsolódások könyve" és a Kúria új jogegységi határozata. *Jogtudományi Közlöny*, 2023/3., 149 – 150. o.

határozatot hozó tanács többsége egyet is ért ezzel, azonban a kisebbségben maradt tanácsstagok máshogy vélekednek. Véleményük szerint a többség nem veszi figyelembe, hogy a bírósághoz való fordulás jogát lehet korlátozni. Ahogy lehet korlátozni az elévülés esetében is a jogbiztonság jegyében. A követelések részletekben való érvényesítése csupán a felperes érdekeit veszi figyelembe, az alperes érdeke - ami nyilvánvalóan az, hogy egyszer s mindenkorra megszabaduljon a kötelezettségétől - sérül. Sérül, mert ismételten kiteszik egy peres eljárásnak és annak minden negatív vonzatával, valamint ismételten szembe kell néznie a kötelezettségeinek következményeivel. Felmerül egy másik probléma is, ami az igazságszolgáltatás költségeinek emelkedésében valósul meg, hiszen a felperes egyetlen peres eljárás lefolytatásával is érvényesíthetné minden követelését, nincs szükség a részletekben való érvényesítésre. Azonban - ezt most a saját véleményem lesz - az alperesnek egyébként jó is lehet a részletekben való teljesítés. Ha jobban belegondolunk, a részletekben való teljesítés a közigazgatástól kezdve⁶⁶, a büntetőeljárások során⁶⁷, de még a végrehajtás esetén is⁶⁸ bevált eszköz, amely a gyengébbik félnek, azaz a teljesítésre kötelezettnek segít azzal, hogy a fizetendő összeget több részletben lehet kifizetni az adott jogosultnak. Jelen jogegységi határozatban taglalt rész-igényérvényesítés tehát hasonló a részteljesítéshez vagy a részletfizetés intézményéhez az alperes szemszögéből. Ez azonban tehát nem a felperesnek, hanem az alperesnek eredményez könnyebbséget, hiszen a jogosult számára nem kell egyszerre megfizetni a jogos követelését, hanem majd a következő per - vagy perek - lezárásának alkalmával válik esedékessé a fizetés. Mindezzel azonban nem az alperes, hanem a felperes élhet, ami igencsak bonyolulttá teszi az általam részletezett problémát. Felmerül a kérdés, hogy akkor mégis miért jó ez a felperesnek? Miért jó több per során érvényesíteni azt a jogát, amelyet egy peres eljárásban is érvényesíthetne? Az még csak-csak érthető, hogyha - esetleg - a felperesnek nem volt tudomása az első peres eljárásban a követelésének egészéről - illetve úgy vélte, hogy amit érvényesít, az az egész érvényesítendő követelése - és ezért egy következő eljárásban érvényesíti a maradékot. Én személy szerint ezen kívül nem látom más értelmét ezen lehetőségnek, hiszen minden jogosultnak az az érdeke, hogy az érvényesítendő követelés minél hamarabb teljesítve legyen a kötelezett által.

Másik – számomra zavaróan bonyolult – kérdés, hogyha a felperes a követelésének csak egy részét érvényesíti az eljárás során és ennek a bíróság teret enged, valamint

⁶⁶BALLA Zoltán: A végrehajtási eljárás. 2.7. Fizetési kedvezmény pénzfizetési kötelezettség végrehajtása során In. Szerk.: Boros Anita – Darák Péter *Az általános közigazgatási rendtartás szabályai*, Nemzeti Közszoigálati Egyetem, Budapest, 2018. 290. o.

⁶⁷ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról: 592 – 595. §; 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről: 54. §

⁶⁸ GYÜRE Péter: A bírósági végrehajtási eljárás cselekményeinek láncolatát átmenetileg megakasztó jogintézmények. *Debreceni Jogi Műhely*, 2018. évi (XV. évfolyam) 1-2. szám, 4.6 alcím.

döntésével kötelezi az alperest a teljesítésre, de a maradékkövetelést a jogosult az elévülési idő leteltével kívánja érvényesíteni, akkor érvényesíthető-e még a követelése? Hiszen ugyanazon jogviszonyból eredően ugyanazon felek között egyszer már megállapította a követelés tényét és jogosságát. Az elévülés ez esetben a jogerős döntéssel újraindul-e? Hiszen a bíróság megállapította, hogy a követelés jogos, ámbar csak a keresetben, a felperes által megállapított mértékig. Azonban a fennmaradt követelés is ugyanazon jogviszonyból származik, ergo a követelést lehet-e visszaható hatállyal követelni az elévülési idő lejártával is? Alapvetően persze nem mond le jogáról a felperes, tehát – ahogy a jogegységi határozatban fogalmaznak az ellenkező véleményen lévő tanácsstagok –: „nem szűnik meg maga az alanyi jog, de megszűnik annak igényállapota, mert az érvényesített jogról való döntés ítélt dolognak minősül, így a perben nem érvényesített követelésrész bíróság előtt többet már nem érvényesíthető.”⁶⁹ Ezzel a kijelentéssel azonban nem csak a perbevitt jogvita sorsát döntik el a bíróságon, de magát a felek között kialakul jogviszonyt is csorbítanak azzal, ha a követelés egésze nem lenne érvényesíthető.⁷⁰ Tehát a fél a maradékkövetelést tekintve nem élt joglemondással, de nem is érvényesítette azt bírósági úton. Mi ilyenkor a sorsa, csak úgy létezik és vár? Ez azért ennyire nem egyszerű, már ha ez egyszerűnek nevezhető egyáltalán.

Másik megközelítésből felvethetjük az öröklés kérdését is. Tegyük fel, hogy - a már sokszor hivatkozott - jogosult elhalálozik. Maradékkövetelése van a kötelezettrel szemben. Ezen követelést érvényesítheti-e az örökös peres eljárásban? Ekkor már megváltozik a felek összetétele, hiszen nem ugyanazon felek között van jogvita, de ugyanazon jogviszonyból fakadóan van követelése az örökösnek. Ekkor anyagi – egyébként perbeli – jogutódlás következik be a maradék követelés tekintetében.⁷¹ A jogelődöt a perből elbocsáthatják, ha még él, de az általam elképzelt esetben elhunyt, tehát „szimplán” átveszi a helyét az örökös. A jogutód a jogelőd helyébe lép a perben, az addig végzett perbeli cselekmények és az addig meghozott bírósági határozatok pedig vele szemben is hatályosak lesznek.⁷²

Összefoglalva tehát azt mondhatjuk, hogy már egyetlen jogegységi határozatból is kristálytisztán látszik az, hogy milyen jelentőséggel bír a polgári perekkel kapcsolatosan (is).

⁶⁹ 6/2022. Jogegységi határozat [59] bekezdés utolsó mondata.

⁷⁰ LESZKOVEN: i. m. 6 – 7. o.

⁷¹ A perbeli jogutódlás szabályait vedd össze: KOVÁCS László: Néhány kérdőjel a pertársaság és a perbeli jogutódlás szabályainak találkozása körül a polgári és közigazgatási perekben. *Magyar Jog*, 2010/6., 355 – 362. o. ; BERKI Dávid Zuárd: Jogutódlás a végrehajtási eljárásban. *Közjegyzők Közlönye*, 2019/3., 25 – 37. o. ; KECSKEMÉTI Ágnes: Jogutódlás a zálogkötelezett személyében - érvek és ellenérvek a bírói gyakorlat tükrében *Közjegyzők Közlönye*, 2022/1., 52 – 66. o.

⁷² Pp. 47 – 48. §

Jelen példán keresztül láthattuk, hogy egy alapvetően eljárásjogi kérdés mennyire tudja befolyásolni az anyagi jogi rendelkezéseket is, illetve, hogy esetlegesen egy adott anyagi jogi jogviszony kereteit is képes átrendezni a peres eljárások folyamán. Minden bizonnyal lehetne még boncolgatni bizonyos kérdéseket és lehetne kutatni a megoldások terén is, a dolgozat esszenciáját azonban – egyelőre – nem a konkrét jogeset és határozat kibontása adja, hanem a jogegységesítés intézményének kerek egészének feltérképezése. Az esettel kapcsolatban nem hiába születtek és születnek is még tanulmányok, jómagam is egyetértek abban, hogy jelentős értékű határozat született mind az eljárásjog, mind az anyagi jog terén. Mindenképpen követni fogom a szakirodalmi álláspontok és a bírói gyakorlat e körben való alakulásának mozzanatait és egyszer talán még inkább elmélyedek a témakörben.

7. Konklúzió

A korlátozott precedensrendszer bevezetése egy megosztó fejezet a magyar jogrendszer történetében. Kétségtávol megnehezíti a jogászai szakma képviselőinek dolgát: vitákat gerjeszt a szaktekintélyek között, nagyobb munkaterhet jelent a Kúria számára, a jogi képviselőknek is meggyűlik a baja a precedensértékű határozatok keresésével, a joghallgatóknak pedig egy majdhogynem idegen terepet jelent. Azonban az a tény vitathatatlan, hogy egy jogrendszerben szükségképpen léteznie kell egy legfelsőbb szervnek, amely vezetőként, valamilyen magasabb cél érdekében végzi tevékenységét. A Kúria esetében mindez a jogegységesítő szerepében teljesedik ki. Az Alaptörvény is nevesíti⁷³ ezt a feladatát, jómagam pedig úgy gondolom, hogy egy jogállamban alapvető kritériumnak is kell lennie a jogalkalmazás egységének megfelelő biztosításának. A jogbiztonság érvényesülése és az igazságszolgáltatásba vetett társadalmi hit, bizalom elnyerése ekképpen nagyobb hatásokkal hívható életre.

Egy olyan törvény megalkotása azonban, amely a korlátozott precedensrendszert kívánja megteremteni, önmagában nem elég. Egy kontinentális jogrendszerben ennek egy fokozatosan beteljesülő folyamatként kellett volna megjelennie, hogy a jogászokra jellemző kimért, megfontolt tempóval felkészülhessenek rá a szakma képviselői. Nyilvánvaló a jogalkotó akarata – fogalmazhatunk úgy is, hogy jóakarata – vagyis, hogy a Kúria elfoglalja az őt megillető helyét a jogrendszerben. Fontos és jogos negatív kritika az, hogy a jelenlegi helyzet nem éppen kecsegtető a vonatkozó határozatok keresését illetően. A több tízezres

⁷³ Magyarország Alaptörvénye, 25. cikk (3)

nagyságrendű Bírósági Határozatok Gyűjteményében, körülményes feladat megkeresni a szükséges határozatokat, de korántsem lehetetlen. Több weboldal is büszkélkedhet mesterséges intelligencia alapú keresőkkel⁷⁴, ám ezek mind többletköltséget jelentenek a jogalkalmazóknak, hiszen legtöbbször csak előfizetéssel érhetők el ezek a kényelmi szolgáltatások. Azonban a BHGY keresőfelületének fejlesztése legjobb tudomásom szerint jelenleg is zajlik, így talán kiküszöbölhető lesz ez a probléma is.

A törvény fő indoka tehát a már említett tekintély-megtartó mechanizmusa a Kúria javára, azaz, hogy méltó helyen helyezkedjék el a hierarchiában, emellett pedig a peres felek érdekei, valamint a jogszabályok következetes alkalmazása és értelmezése lebeghetett a jogalkotó szemei előtt. A Kúria kiemelt jelentőségét – ahogy azt már mi is említettük – megszilárdítja a 2019. decemberi törvény, azonban az alsóbb fokú bíróságoktól elveszi a jogértelmezés lehetőségét. Végeznek ugyan jogértelmezést – hiszen a bírók előbb értelmezik, aztán alkalmazzák a jogot –, de precedensért nem érhetnek el vele, mivel ez a Kúria kizárólagos jogköre. A jogegységi panasz intézményével visszaélhetnek a felek, de végülis a javukra válik, még inkább az egységes jog és az igazságszolgáltatás javára, hogyha alkalmazzák ezt a jogorvoslati formát.

Nehéz arról írni, hogy mit is gondolok pontosan a korlátozott precedensrendszerről. Ahogy a törvény és maga a rendszer kiforrásához, úgy az igazság kiforrásához is idő szükséges. Amennyiben az igazságszolgáltatás fenntarthatóságát nem veszélyezteti ez a fajta új rendszer – egyelőre egyébként nem-, akkor elméletileg még sok éven át vizsgálhatjuk a különböző hatásokat. Puritán módon megfogalmazva azt a kérdést tehetjük fel, hogy: mennyire válik be ez a rendszer? Ezt azonban az idő dönti el, illetve a múltó évek alatt végbemenő jogalkalmazói visszhangok fogják feltárni a hibákat és az előnyöket is. Egyelőre az idegen dologtól való félelem leküzdése a cél. Félreértés ne essék, nem retteg a jelenlegi helyzettől senki, csupán a szokás hatalmát kell áttörni ahhoz, hogy a jogi szakma elfogadóbb legyen ezzel az újítással kapcsolatban.

⁷⁴ SZABÓ Orsolya: *Mesterséges Intelligencia a jogi szolgáltatásokban – elkészült a gyakorlati útmutató az okos jogi technológiák alkalmazásához* <https://fintechzone.hu/mesterseges-intelligencia-a-jogi-szolgaltatásokban-elkeszult-a-gyakorlati-utmutato-az-okos-jogi-technologiak-alkalmazasahoz/> 2023.10.12.

Felhasznált irodalom

1. ANTAL Tamás: A bírói hatalom gyakorlásának jogszabályi változásai a dualizmus korában (1890-1914). In: *Homoki-Nagy Mária (szerk.) Konferencia a bírói hatalomról és az állampolgárságról: IV. Szegedi Jogtörténeti Napok*. Szeged, Szegedi Egyetemi Kiadó, Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, 2011. 9-21. o.,
2. Anthony T. KRONMAN: „Precedent and Tradition” *Yale Law Journal* 1990 March, 1029–1068. o.
3. BALÁS P. Elemér: A modern perjogi tudomány fejlődési iránya. In *Emlékkönyv Kolosváry Bálint Dr. jogtanári működésének negyvenedik évfordulójára*. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1939. 21. o.
4. BALLA Zoltán: A végrehajtási eljárás. 2.7. Fizetési kedvezmény pénzfizetési kötelezettség végrehajtása során In. Szerk.: Boros Anita – Darák Péter *Az általános közigazgatási rendtartás szabályai*, Nemzeti Közszerzői Egyetem, Budapest, 2018. 290. o.
5. BERKI Dávid Zuárd: Jogutódlás a végrehajtási eljárásban. *Közjegyzők Közönye*, 2019/3., 25 – 37. o.
6. BÉKÉSI Sándor – HALMOS Tamás: A korlátozott precedensrendszer intézményének rövid áttekintése az ügyvéd szemzőgéből, *Polgári Jog* 2022/9-10. sz. [6] – [15] bek.
7. BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: A királyi Curia 1861-1911: Mérföldkövek. *Bírósági Határozatok*, 2012/4. 311–320. o.
8. BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: A Kúria döntvényalkotási joga, *Jogtörténeti Szemle* 2012/2. szám. 60 – 62. o.
9. BURIÁN László: Nemzeti tradíció, modernizáció és európai jogegységesítés. *Jogtudományi Közöny*, 2011/6., 321 – 330. o.

10. DEGRÉ Miklós: Visszapillantás ötven esztendő bírósági szervezeti változásaira. In. *Emlékkönyv Kolosváry Bálint jogtanári működésének negyvenedik évfordulójára*. Budapest, Grill, 1939. 110–115. o.
11. EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) REPORT ON THE INDEPENDENCE OF THE JUDICIAL SYSTEM PART I: THE INDEPENDENCE OF JUDGES Adopted by the Venice Commission at its 82nd Plenary Session (Venice, 12-13 March 2010)
12. FARKAS József: *A jogerő a magyar polgári peres eljárásban*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976. 77. o.
13. FICSOR Krisztina – PATYI András: A jogegységi panasz eljárás mint a jogegység biztosításának eszköze a Kúria gyakorlatában. *Kúriai Döntések Fórum rovata*, 2022/8., 1313 – 1314. o.
14. GÁRDOS Péter: *Az engedményezés*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2009. 25 – 26. o.
15. GOMBOS Katalin: A polgári perorvoslati rendszer és átalakulása, *Jogtudományi Közöny*, 2018/2., 57 – 71. o.
16. GYÜRE Péter: A bírósági végrehajtási eljárás cselekményeinek láncolatát átmenetileg megakasztó jogintézmények. *Debreceni Jogi Műhely*, 2018. évi (XV. évfolyam) 1-2. szám, 4.6 alcím.
17. HANÁK András: A precedenstan az Amerikai Egyesült Államokban, *Jogesetek magyarázata*, 2012/2. 2 – 3. o.
18. <https://kuria-birosag.hu/hu/folyoiratrol>
19. <https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/velencei-bizottsag-helyesnek-tartja-jogegysegi-panasz-es-korlatozott-precedensrendszer> 2023.10.10.

20. <https://www.wolterskluwer.com/hu-hu/expert-insights/jogtar-fejlesztések-első-fele>
2023.11.08.
21. KECSKEMÉTI Ágnes: Jogutódlás a zálogkötelezett személyében - érvek és ellenérvek a bírói gyakorlat tükrében *Közjegyzők Közlönye*, 2022/1., 52 – 66. o.
22. KELEMEN Katalin – MEZEI Péter: „A kontinentális jogrendszerek” in JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Jogösszehasonlítás rovat, rovatszerkesztő: FEKETE Balázs) <http://ijoten.hu/szocikk/a-kontinentalis-jogrendszerek> (2023) [1] – [17] bek.
2023.09.18.
23. KELEMEN Katalin: „A common law jogrendszerek” in JAKAB András – FEKETE Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Jogösszehasonlítás rovat, rovatszerkesztő: FEKETE Balázs) <http://ijoten.hu/szocikk/a-common-law-jogrendszerek> (2018). [22] – [23] bek. 2023. 09. 18.
24. KENGyel Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*. Osiris, Budapest, 2014. 250 – 251. o.
25. KOVÁCS László: Néhány kérdőjel a pertársaság és a perbeli jogutódlás szabályainak találkozása körül a polgári és közigazgatási perekben. *Magyar Jog*, 2010/6., 355 – 362. o.
26. LESZKOVEN László: *A követelésrész érvényesítése és az anyagi jogerőhatás kapcsolata: megjegyzések egy jogegységi határozat margójára*, Kézirat, 2023. 5 – 7. o.
27. LIPSTEN, D. K. (1946) The Doctrine of Precedent in Continental Law with Special Reference to French and German Law. *Journal of Comparative Legislation and International Law* 28(3-4): 34-44. o.
28. MAGYARY Géza: *A magyar polgári peres eljárás alaptanai. (A perbeli cselekmények tana.)* Budapest, 1898. 313. o.

29. Melissa M. SERFASS - Jessie W. CRANFORD: Federal and State Court Rules Governing Publication and Citation of Opinions: An Update, *Journal of Appellate Practice and Process*, Volume 6, Issue 2, Article 9, 2004
30. METZINGER Péter: A tényállítás megváltoztatása az új Pp.-ben, különös tekintettel az elévülésre. *Magyar Jog*, 2020/7-8., 397– 402. o.
31. OROSZ Árpád: *A korlátozott precedensrendszer bevezetésének hatása a polgári perekre* című előadása (2021. 11.12.)
32. OSZTOVITS András: A magyar polgári eljárásjog útkeresése - egy új szakmai konszenzus felé. *Magyar Jog*, 70. évf., 1. sz., 39-44. o.
33. OSZTOVITS András: Törvénymódosítás a bírósági joggyakorlat egységesítése érdekében – jó irányba tett rossz lépés? *Magyar Jog*, 2020/2., 72 – 80. o.
34. PARLAGI Mátyás: "A kapcsolódások könyve" és a Kúria új jogegységi határozata. *Jogtudományi Közlöny*, 2023/3., 149 – 150. o.
35. Paul MAGRATH: *The Incorporated Council of Law Reporting for England and Wales. 135 Years of The Law Reports and The Weekly Law Reports, Special Issue (Fourth Reprint)*, 2007
36. PETRÉTEI József – TILK Péter: *Magyarország alkotmányjogának alapjai*. Kodifikátor Alapítvány, Pécs, 2014, VII: Fejezet, II. A jogforrások hierarchiája
37. PETRÉTEI József: „Kodifikáció” in JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SULYOK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Jogbölcselet rovat, rovatszerkesztő: SZABÓ Miklós, JAKAB András) <http://ijoten.hu/szocikk/kodifikacio> (2023) 2023. 09. 18.
38. POKOL Béla: *Jogelmélet: Társadalomtudományi trilógia II.* Budapest: Századvég Kiadó, 2005. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-104296>. 2023. 09. 20.

39. POSTEMA, GERALD J.: A Similibus ad Similia. Analogical Thinking in Law, In: Common Law Theory (ed.: Edlin, Douglas E.), Cambridge University Press, Cambridge, 2007.
40. SALAMONNÉ SOLYMOSI Ibolya: *A legfelsőbb szintű bíráskodás története Magyarországon*. Budapest, OMIKK háziny., 1988.
41. SCHAUER, F. (1987) Precedent. Stanford Law Review. 39 (3): 571 – 605. o.
42. SZABÓ Miklós: *Ars Iuris – A jogdogmatika alapjai*. Miskolc, Bíbor, 2005
43. SZABÓ Orsolya: *Mesterséges Intelligencia a jogi szolgáltatásokban – elkészült a gyakorlati útmutató az okos jogi technológiák alkalmazásához* <https://fintechzone.hu/mesterseges-intelligencia-a-jogi-szolgaltatasokban-elkeszult-a-gyakorlati-utmutato-az-okos-jogi-technologiak-alkalmazasahoz/> 2023.10.12.
44. SZLADITS Károly: Magánjogi helyzetek. Az alanyi jog fogalma. In: *Magyar magánjog*. Első kötet. Budapest, Grill, 1941. 188 – 189. o.
45. TIERSMA, P. M. (2007) The Textualization of Precedent. *Notre Dame Law Review*. 82(3): 1187 – 1278. o.
46. UJLAKI László: Visszaélés a joggal a polgári eljárásban. *Jogtudományi Közlöny* 1989. szeptember, 456. o.
47. VARGA Csaba: *A kodifikáció mint társadalmi-történeti jelenség*. Akadémiai Kiadó, Budapest , 1979
48. VARGA Zs. András: Tíz gondolat a jogegységről és a precedenshatásról. *Magyar Jog*, 2020/2., 81 – 87. o.
49. VARGA Zsófia: A precedensrendszer és az EU-jog. *Európai Jogakadémia*, 2021/5. 48. o.

50. VIRÁG Csaba: Az új polgári perrendtartás alkalmazásának kihívásai, In: *Bíróági Szemle*, 2020/2. évf., 1. sz. 14–25. o.
51. VIRÁG Csaba – VÖLCSEY Balázs: A korlátozott precedensrendszer és a polgári perjog kapcsolata. *Magyar Jog*, 2020/3. évf. 125 – 135. o.
52. VISEGRÁDY Antal: *Angolszász jog és politika*. Dialóg-Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 1999
53. WALDRON, JEREMY: The Rule of Law, In: Stanford Encyclopedia of Philosophy (ed.: Zalta, Edward N.), Summer 2020 Edition. <https://plato.stanford.edu/entries/rule-of-law/> 2023. 11. 25.
54. WELLMANN György: Kritikai észrevételek a jogegység biztosításának új rendszerével kapcsolatban. *Magyar Jog*, 2020/11., 649 – 650. o.
55. ZÓDI Zsolt: „Precedens” in JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Jogbölcsélet rovat, rovatszerkesztő: SZABÓ Miklós, JAKAB András) <http://ijoten.hu/szocikk/precedens> (2021) [2] – [7] bek. 2023.10.12.
56. ZÓDI Zsolt: A bírósági ítéletek hivatkozási gyakorlata a statisztikák tükrében. In: *Jogesetek Magyarázata* 2012/3. sz.
57. ZÓDI Zsolt: A korábbi esetekre történő hivatkozások mintázatai a bíróságok ítéleteiben. *MTA Law Working Papers* 2014/1.; 3 – 5. o.
58. ZÓDI Zsolt: *Jogi adatbázisok és jogi forráskutatás*. Doktori értekezés, kézirat, Pécs, 2011.

Felhasznált jogszabályok és egyéb iratok jegyzéke

- 1890. évi XXV. törvénycikk a királyi ítélőtáblák és királyi főügyészségek szervezéséről
- 1912. évi LIV. törvénycikk a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk életbeléptetéséről
- 1949. évi 9. törvényerejű rendelet az igazságügyi szervezet átalakítása tárgyában
- 1949. évi XX. törvény, a Magyar Köztársaság Alkotmánya
- 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról
- 1972. évi IV. törvény a bíróságokról
- 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről: 54. §
- 1997. évi LXVI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról
- 2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról
- 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról: 592 – 595. §;
- 3054/2018. (II.20.) AB végzés, Indokolás, Pokol Béla alkotmánybíró indokolása a [38] bekezdésben
- 4338/1949. (XII. 6.) MT rendelet a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságának irányelvei és elvi döntései tárgyában
- 6/2022. Jogegységi határozat, Jpe. III. 60.027/2022/15.

- A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának határozata, Jpe.I.60.011/2021/3. [20.] bekezdés
- Gfv.VII.30.185/2014/9. számú határozat
- Jpe.I.60.011/2021/3. [20] bek.
- Jpe.II.60.036/2021/13. [22] bek.
- Jpe.II.60.025/2021/14. [39] bek.
- Jpe.II.60.030/2022/8. [42] bek., Jpe.I.60.035/2022/7. [17] bek.
- Magyarország Alaptörvénye, 25. cikk (3)
- Pfv.III.21.548/2019/7.
- Pfv.IX.20.013/2019/6. számú végzés
- Pfv.V.20.197/2021/4.